

ROZHOVOR

MILAN KŇAŽKO:

„PRAVDA A LÁSKA NIKDY NEZVÍTĚZÍ.
ALE MUSÍME SE SNAŽIT ASPOŇ O REMÍZU.“

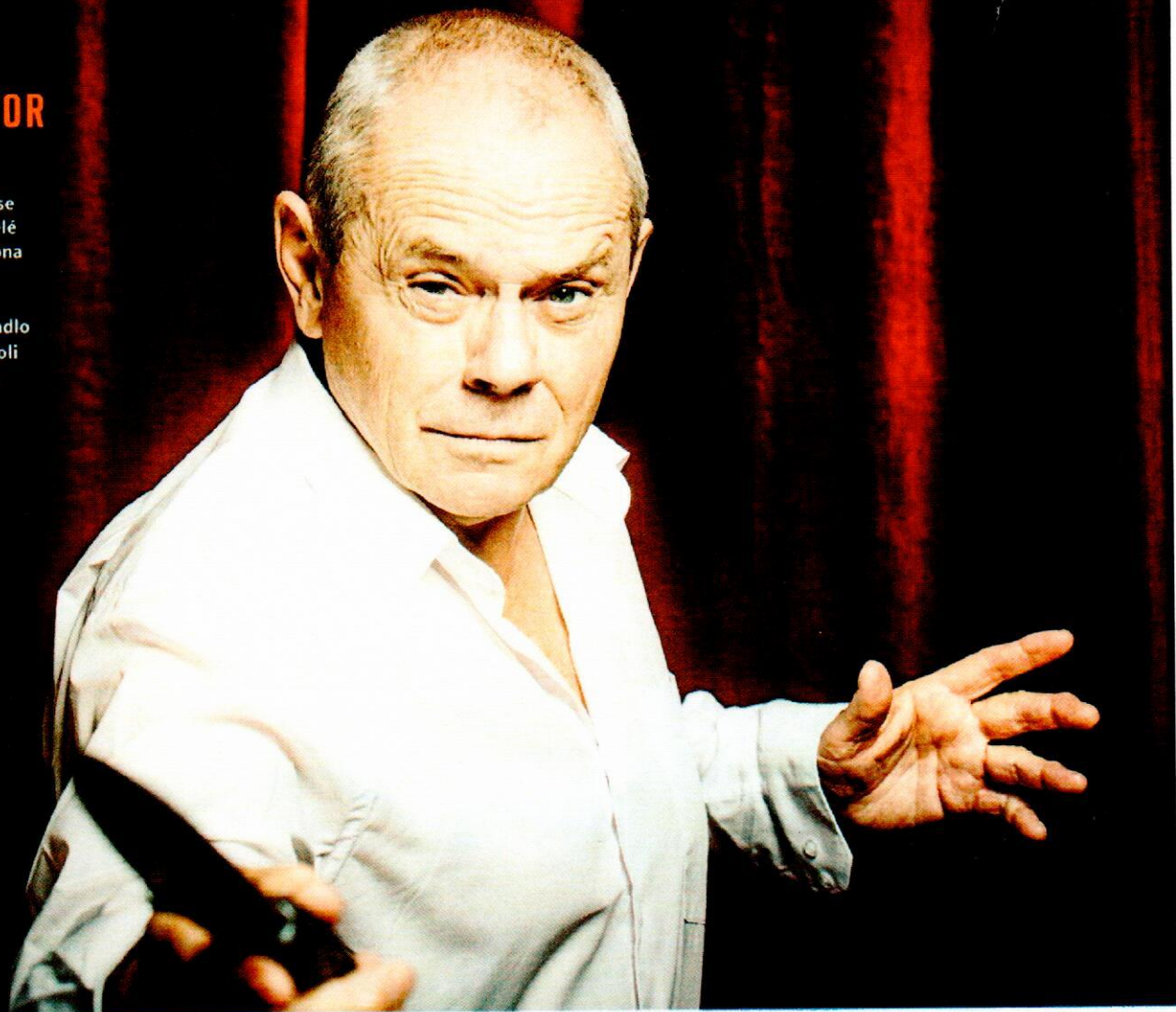
FICO JE KAVIÁROVÝ SOCIALISTA

TEXT VERONIKA BEDNÁŘOVÁ FOTO NGUYEN PHUONG THAO

Slovenský herec **MILAN KŇAŽKO (70)** se vrací do Prahy. Sám, vyzbrojen jen textem, charismatem a maskou, hraje v pražském Divadle Na Jezerce. Hraje o hodně; česká premiéra kanadské hry SHYLOCK řeší téma, které teď rezonuje rozhodně nejen v umění – přehnanou politickou korektnost.

Monodrama *Shylock* se právě teď hraje po celé Evropě. Na konci dubna je v české premiéře v režii Radka Balaše uvedlo i pražské Divadlo Na Jezerce v titulní roli s Milanem Kňažkem.

JE DOBRÉ SE o ni bavit právě s Milanem Kňažkem.

Jeden z nejvýraznějších slovenských politiků mečiarovské éry, v době rozdělování Československa ministr zahraničí, do roku 2002 ministr kultury a v roce 2014 po Kiskovi a Ficovi čtvrtý nejsilnější kandidát na slovenského prezidenta měl totiž pro roli politika průpravu od dětství.

Otce mu zavřeli v roce 1950 ve vykonstruovaném procesu, když mu bylo pět let. Komunisté zkonfiskovali i polovinu domu; prý proto, že u nich přespal jakýsi muž jménem Pyško. Když se otec, jenž v kriminále přišel o dvě třetiny žaludku a všechny zuby, vrátil, bylo Milanu Kňažkovi už dvanáct prýč. Po tátovi podědil schopnost uživit se jakkoli a kdekoli, třeba i jako dělník a horník. Studoval VŠMU, v letech 1968–70 byl na stipendiu ve Francii, a tudíž netušil, že jeden z jeho bratrů mezitím emigroval do Austrálie a druhý do Kanady; neviděli se pak společně dvanáct let.

Muž, který během demonstrací sametové revoluce proslul sloganem „Utvořte koridor!“, aby mezi demonstranty mohla projíždět

sanitka, už ve vrcholné slovenské politice třináct let není. Detailně ji ale sleduje, píše o ní blog ve slovenských *Hospodárskych novinách* a má na ni vyhraněné názory.

Vítejte v Praze, pane Kňažko, přesně v době, kdy se připomíná 400. výročí Shakespearova úmrtí. Narodil se 23. dubna 1564, a nevěděl tudíž, že přijde holocaust. Napsal hru, v níž je Shylock lichvář a zároveň Žid. Co my teď s tím?

Přesně o tomhle je *Shylock* kanadského dramatika Marka Leirena-Younga. Je to monodrama o herci, který měl hrát na festivalu *Kupec benátského*, konkrétně postavu Žida Shylocka, ale vedení dotyčného festivalu inscenaci radši zakázalo. Radši. Preventivně. Aby nebylo naráženo z antisemitismu. Asi vám to připadá jako nehorázná hloupost, ale i takové mohou být dneska názory – nejen v divadle. Bojíme se pojmenovávat věci pravými jmény. **V textu *Shylocka* se přitom píše, že Shakespear se největší pravděpodobností živého Žida stejně nikdy neviděl...**

No jistě, je to básnická fikce; vždyť co to je, vyžezat někomu libru masa, když nevrátí peníze? Zá-

NÁŠ PREMIÉR, KAVIÁROVÝ SOCIALISTA S HODINKAMI NA RUCI ZA 50 000 EUR, SE JEN PROMENÁDOVAL V REFLEXNÍ VESTĚ...

sadní otázka zní jinak – kdyby ten padouch nebyl Žid, byl by *Kupec benátský* v pořádku? Shakespear přece nemůže za holocaust.

V textu se říká: „Budme jako Stalin, vytrhejme stránky z knih...“

Ano, je to satira a doufám, že pro diváky v hledišti i legrace. Patřím k hercům, kterým když se divák tři minuty nezasměje, mají pocit provinění. Život bez humoru se nedá přežít. Humor schází i v současné politice: většina politiků si myslí, že „to tam nepatří“, berou se vážně, opájejí se vlastními myšlenkami. **V poslední době ale na Slovensku vítězí spíš činy: Marian Kotleba, předseda krajně pravicové**

Lidové strany Naše Slovensko, dostal v březnových volbách hlasy od 210 000 Slováků, má 14 křesel v parlamentu a o holocaustu na rozdíl od Shakespeara evidentně slyšel...

No, když už takhle skácame: kotlebovci jsou extremistická politická strana, jež ale podle stanov neporušila žádný zákon. Tedy zatím. I když teď to ministerstvo vnitra znovu zkoumá. Jenže když už někoho zvolíte, mandát mu vezmete jen velmi, velmi těžko. **Zkoumá se co? Že se chlapci z jeho strany i on sám běžně zdraví fašistickým pozdravem „Na stráž“?**

Taky. Jenže to, že se kotlebovci opírají o atributy Slovenského štátu, prý údajně ještě neznamená, že jsou fašistická strana. **Nedávno začaly na Slovensku fungovat Kotlebovy tříletné občanské hlídky na ochranu vlaků, jež mají být podle něj zárodkem domobrany. Jaké pocity to ve vás vyvolává?**

Zatím žádné. Slováci mají obavy o své blízké, protože přepadávání ve vlacích u nás není výjimečné. A občanské hlídky v zemích, kde občané nemají pocit bezpečí

čí, fungují docela dobře. Nevím ale, co budou Kotlebovi lidé dělat. Spíš se ptám, co dělá Policie Slovenské republiky. Před časem zbil sedmnáctiletý kluk ve vlaku surově jedenadvacetiletou dívku, mlátil ji pěstí do obličeje, bohužel, policie tam právě nebyla. Ale ptám se obecně: Řeší se, aby nevznikaly vlnky napětí nebo konflikty, ať už etnické, nebo sociální? Řeší výkoná moc tenhle problém? Jestliže ho neřeší, není divu, že tady extremistické skupiny nabízejí rychlá rozhodnutí, která se Slováčkům líbí. **Že Kotleba přerušil divadelní představení ochotnického souboru Jána Chalupky v Brezně uprostřed hry Miloše Nikoliče Kováři, protože chtěl chránit mravnost slovenského lidu, to vám jako divadelníkovi přijde normální?**

Pro mě jako divadelníka je to těžké. Ale byli to ochotníci, stalo se to poprvé, nevěděli, jak reagovat. Já je částečně chápu. Měli ho sice poslat do háje a dohrát to, ale Kotleba jako župan Banskobystrického kraje má možná vliv na jejich dotace, jež, věřte mi, jsou i tak úplně minimální.

Herečka dotyčného souboru, sedmdesátiletá Alžbeta Vagadayová, k tomu pak řekla: „Pokud je v uměleckém textu slovo ‚kurva‘, nemůžu přece říkat ‚Panna orleánská‘. To je absurdní a nepřijatelné.“ I o tom je Shylock...

Paní Vagadayová má naprostou pravdu. Jenže zlo je někdy strašně těžké poznat. Nedávno jsem četl v novinách, říkal to jeden politolog, že při nedávné sérii povodní na Slovensku přišli Kotleba i ti jeho chalani k postiženým domům a několik dní lidem pomáhali po povodních uklízet, zachraňovat jejich majetek, opravdu konkrétně, fyzicky jim pomohli. A teď těm lidem vysvětlujete, že jsou to fašisté!

Ve hře Shylock se Milan Kňažko ptá: Budeme ve jménu politické korektnosti pálit knihy jako Stalin?

A co v té době dělal váš premiér Robert Fico, ten nic? Na to narazíte?

No jistě, kaviárový socialista s hodinami na ruce za 50 000 eur, ten se jen proměnával v reflexní vestě. Jistě toho hodně slíbil, ale jako obvykle nesplnil úplně všechno... Takže kdo je tady extremist? Slováci nejsou hloupí. Jsou jen zklamaní - a zklamaní lidé snadno uvěří radikálům.

Cítíte přehnanou politickou korektnost v Evropě obecně, v souvislosti s postupující vlnou uprchlíků?

Možná v Evropě to problém opravdu je, ale u nás na Slovensku se diskusí o neexistujících uprchlících spíš zastírají skutečné problémy. Třeba to, že velké procento Slováků žije na hranici bídy. Je absurdní, jak nás vláda chrání před migranty, i když k nám žádný migrant nechce. Říkám si: Probůh, přestaňte nás chránit, dělejte něco

**NEDÁVNO ZBIL
SEDMNÁCTILETÝ KLUK
VE SLOVENSKÉM
VLAKU SUROVĚ
DÍVKU, MLÁTIL JI
PĚSTÍ DO OBLIČEJE.
BOHUŽEL, POLICIE
TAM NEBYLA.**

užitečného, vždyť ze Slovenska víc občanů odchází, než přichází, čeho se tedy máme bát? Slováci opravdu houfně odcházejí za prací do zahraničí, jinak by se neuzívali. **Nejsou to ale nelegální přistěhovalci, užívají svého práva volného pohybu po Evropské unii.**

Jistě, jsme součástí Evropy a této civilizace, to je důležité říct. Četl jsem ovšem, že například každý jedenáctý lékař v České republice je Slovák, desetitisíce našich lidí pracují v Británii, v USA, v Rakousku. Slovensko se potýká s velkým nedostatkem zdravotních sester, hodně z nich pracuje právě v Rakousku. A tohleto se neřeší, nemluví se o tom. Všechno pohltilo nebezpečí migrace, které v Evropě skutečně existuje, ovšem naši politici křičí jen: „Ne kvóty!“ **Navrhují místo nich prevenci...**

Ale dům už bohužel hoří, je pozdě dělat prevenci, nemůžete teď sedět a debatovat, co udělat, aby dům příště nehořel. Musíme chránit hranice společné Evropy, musíme snášet i nepříjemnosti a problémy, jež přináší migrace. A ne Řekové - ti samotní nemají šanci. A že my Slováci nejsme na trase? Tak to máme štěstí! A že ani ti kteří do Evropy utíkají před

ohrožením života, nechtějí jít k nám? Nad tím bychom se měli zamyslet, to je věc spíš smutná, než že by se z ní ze „strachu před migranty“ měla vytvářet politická ideologie. A taky nevím, proč bychom měli slyšet, že je na Slovensku dobře, když máme dlouhodobě rozvrácený vzdělávací systém i zdravotnictví.

V čem je nejhůř?

Nefunguje justice. Vymahatelnost práva téměř není možná. Běžné jsou dlouhé čekací doby a velice podivná rozhodnutí, která nesouvisejí se skutečností, se spravedlností a ani s právem. Sám jsem účastníkem takových sporů. **Naznačujete to ve svém blogu v *Hospodářských novinách*, kde píšete o komplexu bytových domů Bonaparte. Můžete být konkrétní?**

Bydlím na Slavíně (ve vile, již Milan Kňažko postavil v roce 2001, kdy byl ministrem kultury. Její celkové náklady tehdy odhadoval na 12 milionů korun, obvinění z pochybného financování plně vyvrátil tím, že zdokladoval příjmy své a své rodiny; pozn. red.). Slavín je historická památková zóna, kde může být zastavěnost maximálně 22 procent. Povinná zeleň, která se tam musí opatrovat, je 70 procent. Jenže můj soused vybetonoval kompletně celý pozemek. Jelikož jsme měli sporů více, dal jsem podnět na stavební úřad, na městský a pak na krajský. Přišly posudky, že jeho betonování je v souladu se zákonem. Tak se to dostalo na okresní, krajský. Nejvyšší soud a nejvyšší soudkyně napsala, že je to v pořádku; pak se stala soudkyně ústavní. Tenhle můj soused shodou okolností taky postavil bytovku Bonaparte ve čtvrti rodinných domů, proti protestům občanů.

Četla jsem, že pan Ladislav Bašternák je developer.

Pán je taky v podezření z úniku DPH ve výši několik milionů eur, ale pikantní na celé věci je, že jeden ze svých nových bytů, který má přes 300 metrů a terasu, pronajímá za 2500 eur předsedovi vlády Ficovi, přitom menší byt je tam nabízen za 4500 eur. Takže něco tam nehraje! Navrhuji tedy, že když už tam bydlí i ministr vnitra a další politici a vlivní lidé, tak by se z těch luxusních bytů rovnou mohlo udělat vězení - stačí dodat mříže a bude to hotové!

FOTO: PŘESDATA (2X)

S Božidarou Turzonovovou v *Rusalce* (režie Petr Weigl, 1977)...

... s Filipem Renčem a Ivanou Chýlkovou v *Papilovi* (Jiří Svoboda, 1986)

A jak se cítíte vy?

Špatně. Nespravedlnost mi vadí. To, že se znehodnotila čtvrt, kde bydlím, by mě trápilo nejvíce. Ale to, co volá do nebe, je třeba dosud nevyjasněná Remiášova vražda, související s únosem prezidentova syna z konce 90. let - teď se to zase nemůže obnovit, protože to prý, říká Fico, není právně možné. A tenhle člověk

nás chrání? A má 28 procent, Kotleba osm. Extremisté přitom mají přes 20 procent ve Francii, konců i u vás volilo komunisty 12 procent Čechů. Cítím větší problém ve Ficovi, jenž prezentuje svou levicovou stranu jako obchodní společnost, protože pod pláštěm levicovosti se líp podniká. Pořád opakuji, že jejich strana, a tudíž i Slovensko

jsou stabilní - a to mám být šťastný? Za čtyřicet let komunismu jsme si stability užili dost. Stabilnější už je jenom věznice.

Stabilnější taky zvládnete i nadcházející půlroční předsednictví Evropské unie než my v roce 2009 jen s úřednickou vládou.

Ale vždyť to každých čtrnáct let přijde na každou zemi, tak co.

Snad si nemyslíte, že slovenské předsednictví něco zmůže? To je přece jen symbolika, do Bratislavy přijede 20 000 úředníků, fajn, aspoň se u nás trošku vyasfaltují cesty, protože Bratislava je strašně zanedbaná.

Co byste konkrétně chtěl?

Přál bych si, aby lidí v politice přinili alespoň dvacet procent z toho, co slibují. V každé zemi, dokonce i v Česku, stojí vysoce postavení lidé občas před soudem, i vy máte Ratha a Nečasovou, přece jenom něco. Na Slovensku se zatím nic podobného nestalo - myslíte si snad, že je to proto, že u nás není korupce? Není to spíš proto, že vláda má v rukou veřejnou kontrolu, policii, prokuraturu a že ovlivňuje soudy? Přál bych si, abych se tímhle nemusel zabývat, aby mě to neponižovalo.

Ale chtěl jste být před dvěma lety prezidentem, nebo aspoň primátorem Bratislavy.

O funkci jako takovou mi nešlo. Tu šanci na změnu jsem nabídl, abych toho později nemusel litovat a vyčítat si to. Teď zůstane všechno při starém.

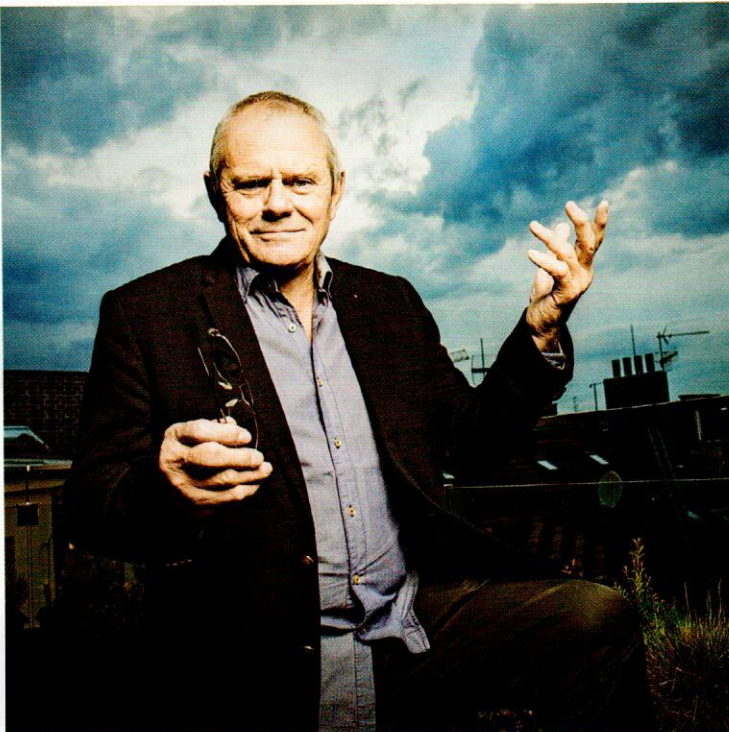
Nní to cynicky.

Když žijete ve světě, kde je necitlivost na každém kroku, tak se člověk musí nějak bránit. Nastává zcyničtění.

Takže pravda a láska už nikdy ne zvítězí nad lží a nenávistí?

Nikdy. Ale musíme udělat všechno pro to, aby měly šanci aspoň remizovat. Je to jako náš starý vtíp: Boj s alkoholem prohraje každý, jenom jeden muž z východního Slovenska remizoval. Je to problém: slušný člověk ani neumí pojmenovat hnusný čin, zdráhá se. Muž v obleku od Armaniho se těžko popisuje jako zloděj, vždyť křiklouni hned zaječí: Dokažte to, že je zloděj!

Během sametové revoluce v listopadu 1989 vás prohlásili

Tvář sametové revoluce

Nyní sedmdesátiletý MILAN KŇAŽKO byl v roce 1989 na Slovensku jednou z hlavních tváří sametové revoluce, která vedla k pádu komunistického režimu v tehdejší Československu. Po revoluci spolupů zakládá VPN (Veřejnost proti násilí), byl spolupracovníkem Václava Havla, od roku 1990 členem slovenské vlády, o rok později s Vladimírem Mečiarom založil HZDS.

V první Dzurindově vládě byl ministrem kultury (1998–2002), v letech 2003 až 2007 vedl komerční televizi *Joj*. Když se v březnu 2014 Slováci rozhodli, zda se do prezidentského křesla usadí dosavadní premiér Robert Fico, nebo jeho protivník, popradský podnikatel Andrej Kiska, podpořil, sám na čtvrtém místě, Kisku.

Má za sebou desítky zásadních rolí ve filmu, v Praze dodnes hraje pravidelně divadlo (pod hlavičkou Studia DVA *Kumšt* s Mariánem Labudou a Milanem Lasicou nebo komedii *Rybárik královský*).

za blázna, státní policie vyhrožovala, že vám zabijí tehdy šestiletého syna... Nikdy ale nedošlo k potrestání vrcholných komunistů. Co byste dnes, zcyničtělý, udělal jinak?

Nešlo všem lidem na kandelábr, ale soudy se dát měly. Měli jsme jít do ústavních funkcí s plnou zodpovědností. Měli jsme prosadit ne přímo pomstu, ale jistý akt spravedlnosti. Tam jsme udělali chybu. Měli jsme aspoň symbolicky potrestat hlavní viníky, z nichž se mnozí dožili vysokého věku; měli jsme dát Vasilu Bilakovi 150 let. Pak jej klidně po třech týdnech propustit, ale s tím cejchem viny. Patřil k těm, kteří zradili tento stát, tuto zemi, a byli v čele zločineckého režimu, jenž zavraždil stovky lidí, postřílel je na hranicích, umučil ve věznicích. My jsme se nevypořádali s minulostí, protože dodnes se najdou ti, kteří říkají: „Však vlastně to nebylo až tak zlé, byly sociální jistoty...“

Oligarchizaci Česka i Slovenska by se tím stejně nepředěšlo...

Ne, to ne. Nepředěšlo by se oligarchizaci, korupce není jen věc postkomunistických států, ale děje se tak hodně natvrdo, s velikou arogancí. Na Islandu, když přijdou lidé s kastroly a ešusy před parlament, mlátí 24 hodin a padne premiér; tady jako by veřejné mínění neexistovalo.

Znáte se osobně s Andrejem Ba-bišem?

Jo jo, hrávali jsme spolu tenis. A kdo vyhrával?

Byly to čtyřhry, už nevím. U nás zatím spíš vyhrává, třeba v nejnovější kauze Čapí hnízdo.

Čapí hnízdo je podle mě principiálně sranda, u nás se dějí mnohem horší věci. Tohleto přepisování majetků z jednoho na druhého je sice hrozná sporná, ale - nemám přesné informace. Závidíte nám Čechům i něco jiného, než že Rath byl vazbě, Nagyovou-Nečasovou aspoň chvilku vyšetřovali a Čapí hnízdo je principiálně sranda?

Budu osobní: upřímně vám závidím divadelního diváka, který je věrný a každý večer vám jen v Praze zaplní 65 sálů. Závidím vám ale i filmového diváka, jenž půjde na váš film jen proto, že je český, protože se to patří a protože si tak zvykl. Hrál jsem před pár lety postavu Picassa s Vilmou Cibulkovou v Letním divadle, začalo pršet, tak automaticky říkám lidem: „Tak na shledanou!“ Ale Češi volali: „Ne ne! My vydržíme!“ Dali si pláštěnky, seděli dál a mokli. A my jsme v tom dešti dohráli, v řevu, protože na pláštěnky dopadaly kapky deště a dělaly rámus. Na Slovensku by tohle bylo nemyslitelné. Nevím, jestli se vám jenom nezdá, že tráva je u nás zelenější.

To se mi určitě nezdá. X